

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi käräjäoikeuslain 12 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi käräjäoikeuslakia niin, että palkkion, korvausten ja päivärahan maksaminen käräjäoikeuden lautamiehelle siirtyisi kunnilta valtion tehtäväksi. Oikeusministeriö vahvistaisi mainittujen etuuksien perusteet ja määrän. Lisäksi ehdotetaan, että lautamies, joka katsoo, että hän ei ole saanut vahvistettujen perusteiden mukaisesti palkkiota tai korvausta, voisi

vaatia oikaisua laamannilta, jonka antamasta päätöksestä olisi vielä mahdollista hakea muutosta valittamalla lääninoikeudelta.

Esitys liittyy valtion vuoden 1998 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1998 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Käräjäoikeuslain (581/1993) 12 §:n mukaan lautamiehelle maksetaan kunnan varoista palkkiota sekä päivärahaa ja korvausta sen mukaan kuin kunnallislain 21 §:ssä säädetään luottamushenkilölle suoritettavista palkkioista ja korvauksista. Oikeusministeriö vahvistaa kuitenkin palkkion määrän. Kunnallislaki on kumottu kuntalailla (365/1995) 1 päivästä heinäkuuta 1995. Kunnallislain 21 §:n sijaan sovelletaan sen johdosta kuntalain 42 §:ää, jonka mukaan luottamushenkilölle maksetaan kokouspalkkiota, korvausta ansionmenetyksestä ja kustannuksista, joita luottamustoimen vuoksi aiheutuu sijaisen palkkaamisesta, lastenhoidon järjestämisestä tai muusta vastaavasta syystä, sekä matkakustannusten korvausta ja päivärahaa.

Lautamies on kunnan valitsema luottamushenkilö, joka osallistuu käräjäoikeuden istunnoissa rikosasioiden sekä perheasioiden ja huoneenvuokrasuhteesta johtuvien siviiliasioiden käsittelyyn. Käräjäoikeuksia on 68 ja niissä kaikkiaan noin 3 600 lautamiestä. Jokaisesta kunnasta on valittu vähintään yksi lautamies. Väestöltään suurimmassa kunnas-

sa Helsingissä lautamiehiä on 582. Lautamies osallistuu istuntoihin keskimäärin 10 kertaa vuodessa. Lautamieskustannusten suorittaminen pysytettiin vuonna 1993 toteutuksessa alioikeusuudistuksessa kuntien tehtävänä. Uudistus merkitsi lautamieskustannusten kohdentumista myös entisiin raastuvanoikeuskaupunkeihin. Kihlakunnanoikeuksien tuomiopiireihin kuuluneita kuntia lautamieskustannukset ovat rasittaneet jo ennen uudistusta.

Valtion ja kuntien tehtävienjakoa ja kustannuskysymyksiä selvittänyt selvitysmies Heikki Koski on muun ohessa esittänyt, että käräjäoikeuksien lautamieskustannukset siirretään vuodesta 1998 alkaen kunnilta valtiolle. Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta on neuvottelussaan 11 päivänä kesäkuuta 1996 puoltanut ehdotusta. Lautamieskustannuksista maaoikeuksissa vastaa valtio. Ruotsissa, jossa alioikeus on järjestetty pääpiirteittäin samalla tavalla kuin Suomessa, valtio vastaa lautamieskustannuksista. Sen johdosta, että käräjäoikeuksien lautamiehet suorittavat valtion tehtäviä, ehdotetaan, että käräjäoikeuksien lautamieskustannuksista vastaaminen siirretään kunnilta val-

tiolle. Lautamiesten valintamenettelyyn ei tässä yhteydessä ehdoteta muutoksia. Lautamiestoimi on täten edelleen rinnastettavissa kunnalliseen luottamustehtävään.

Muutoksen toteuttamiseksi käräjäoikeuslain 12 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että lautamiehelle maksetaan valtion varoista palkkiota, korvausta ansionmenetyksestä ja kustannuksista, joita lautamiestoimen vuoksi aiheutuu sijaisen palkkaamisesta, lastenhoidon järjestämisestä tai muusta vastaavasta syystä, sekä matkakustannusten korvausta ja päivärahaa. Sen johdosta, että sanotut kustannuserät tulevat valtion vastattaviksi, ehdotetaan, että oikeusministeriö vahvistaisi paitsi palkkion määrän niin myös korvausten ja päivärahan maksamisen tarkemmat perusteet ja määrän. Tämä yhdenmukaistaisi korvausten maksamisen. Korvausten maksamisessa on ollut nyt kuntakohtaisia eroja.

Lautamiehen oikeusturvan vuoksi pykälään ehdotetaan myös muutoksenhakusäännöstä, joka tulisi kunnallisten muutoksenhakusäännösten sijaan noudatettavaksi ja vastaisi sisällöltään valtion virkamiehiä koskevaa valtion virkamieslain (750/1994) 52 §:ää. Säännös tarvitaan sen johdosta, että lautamiehet eivät ole valtion virkamieslain mukaisia virkamiehiä. Lautamiehen käytettävissä olisi ensivaiheessa oikaisuvaatimuksen esittäminen viraston päällikölle. Lautamies, joka katsoo, että hän ei ole saanut säädettyjen ja määrättyjen perusteiden mukaista palkkiota tai korvausta, voisi vaatia oikaisua asianomaisen käräjäoikeuden laamannilta. Oikaisua voisi vaatia vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana suorituksen olisi pitänyt tapahtua. Muutoin oikeus sanottuihin etuisuuksiin menetetään. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen voisi hakea muutosta valittamalla lääninoikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) valittamisesta lääninoikeuteen säädetään. Asian laatu huomioon ottaen valitusoikeutta korkeimpaan hallinto-oikeuteen ei pidetä tarpeellisenä. Tämän johdosta ehdotetaan, että lääninoikeuden päätökseen ei saisi valittamalla hakea muutosta.

2. Esityksen vaikutukset

Uudistus aiheuttaa hallinnollista lisätyötä käräjäoikeuksissa sekä palkkioiden ja korvausten maksamisesta huolehtivassa oikeusministeriön palkkaorganisaatiossa. Lisätyöt pyritään hoitamaan nykyisellä henkilökunnalla.

Lautamieskustannusten määräksi on arvioitu noin 30 miljoonaa markkaa vuodessa. Lautamieskustannusten siirto kunnilta valtiolle on otettu huomioon valtion vuoden 1998 talousarvioesityksessä lisäyksenä käräjäoikeuksien toimintamenoissa (25.10.23) ja vähennyksenä avustuksissa kunnille (26.97.31). Lautamieskustannuksia koskevat muutokset otetaan huomioon myös hallituksen esityksessä laiksi kuntien valtionosuuslain sekä kunnan talouden vakauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkamiestyönä. Esitysluonnoksesta ovat antaneet lausuntonsa valtiovarainministeriö, Suomen Kuntaliitto, Helsingin hovioikeus, Uudenmaan lääninoikeus, Heinolan käräjäoikeus ja Lautamiehet ry. Kaikki lausunnonantajat kannattavat uudistusta sinänsä. Suomen Kuntaliitto ei pidä asianmukaisena sitä, että lautamieskustannuksiin tarvittavat varat otettaisiin momentilta 26.97.31. Kuntaliiton mukaan lautamieskustannukset eivät ole lainkaan kuuluneet valtionosuusjärjestelmän piiriin. Muiden lausuntojen johdosta esityksen perusteluja ja muutoksenhakusäännöstä on täydennetty.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

käräjäoikeuslain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun käräjäoikeuslain (581/1993) 12 § seuraavasti:

12 §

Lautamiehelle maksetaan valtion varoista:

- 1) palkkiota;
- 2) korvausta ansionmenetyksestä ja kustannuksista, joita lautamiestoimen vuoksi aiheutuu sijaisen palkkaamisesta, lastenhoidon järjestämisestä tai muusta vastaavasta syystä; sekä
- 3) matkakustannusten korvausta ja päivärahaa.

Lautamiehen palkkion, korvausten ja päivärahan tarkemmat perusteet ja määrän vahvistaa oikeusministeriö.

Lautamies, joka katsoo, että hän ei ole saanut 1 ja 2 momentin mukaista palkkiota

tai korvausta, voi vaatia oikaisua asianomaisen käräjäoikeuden laamannilta. Jollei oikaisuvaatimusta ole tehty vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana suorituksen olisi pitänyt tapahtua, on oikeus sanottuihin etuisuuksiin menetetty. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla lääninoikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Lääninoikeuden päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 3 päivänä lokakuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Kari Häkämies*

Laki

käräjäoikeuslain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun käräjäoikeuslain (581/1993) 12 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

12 §

Lautamiehelle maksetaan kunnan varoista palkkiota sekä päivärahaa ja korvausta sen mukaan kuin kunnallislain 21 §:ssä säädetään luottamushenkilölle suoritettavista palkkioista ja korvauksista. Oikeusministeriö vahvistaa kuitenkin palkkion määrän.

Ehdotus

12 §

Lautamiehelle maksetaan *valtion* varoista:

1) palkkiota;
 2) korvausta ansionmenetyksestä ja kustannuksista, joita lautamiestoimen vuoksi aiheutuu sijaisen palkkaamisesta, lastenhoidon järjestämisestä tai muusta vastaavasta syystä; sekä

3) matkakustannusten korvausta ja päivärahaa.

Lautamiehen palkkion, korvausten ja päivärahan tarkemmat perusteet ja määrän vahvistaa oikeusministeriö.

Lautamies, joka katsoo, että hän ei ole saanut 1 ja 2 momentin perusteiden mukaisesta palkkiosta tai korvausta, voi vaatia oikaisua asianomaisen käräjäoikeuden laamannilta. Jollei oikaisuvaatimusta ole tehty vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana suorituksen olisi pitänyt tapahtua, on oikeus sanottuihin etuisuuksiin menetetty. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla lääninoikeudelta siten kuin hallintolainkäytölaissa (586/1996) säädetään. Lääninoikeuden päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 199 .